

M. J. J. Reil
Schoonebeek

Wederw. Heer Ds Moll,
Ned. Herv. Pastorie
Schoonebeek.

5 augustus 1968.

Geachte Ds. Moll,

Hierbij hebben we het genoegen U ons rapport te kunnen toezenden omtrent het orgel in Schoonebeek.

Gaarne zijn we bereid mondeling toelichting te verstrekken op een vergadering. Daarbij zou eveneens de bevochtiging van de lucht in de kerk ter sprake kunnen komen. Er schijnen nl. vrij goedkope systemen in de handel te zijn om de warme lucht te bevochtigen en dus de verwarming aangenamer te maken. We zijn bezig met informatie hierover. We zullen U t.z.t. hiervan op de hoogte stellen.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

Fa. J. Reil - Kerkorgelbouw
Heerde (Gld) Telefoon: 1676
Postgiro: 916003

Orgelvoorstellen voor de Ned. Herv.Kerk Schoonebeek.

Vrijdag 26 april j.l. hebben we een onderzoek ingesteld naar de toestand van het orgel in de Ned.Herv. Kerk te Schoonebeek. Dit orgel is in de twintiger jaren, enkele jaren na de bouw van de kerk, door de orgelhandelaar Johan Meek van Assen geplaatst. Het instrument was toen al oud en heeft sindsdien al enkele restauraties en reparaties ondergaan. Het bouwjaar van Uw orgel schatten we op ongeveer 1850-1880. Dit is op te maken uit de opstelling, ladebouw, ed. Het is evenwel niet onmogelijk, ja zelfs waarschijnlijk, dat gedeelten van het pijpwerk nog van vroegere datum zijn. Dit pijpwerk is nl. kwalitatief en wat klank betreft van veel hogere waarde, dan doorgaans in het midden van de vorige eeuw vervaardigd werd. Het instrument klinkt in werkelijkheid bij lange na niet zo mooi als het pijpwerk zou doen vermoeden. Dit heeft verschillende oorzaken:

1. Tijdens de plaatsing in Uw kerk zijn verschillende tinnen pijpen vervangen door zinken, die klanktechnisch en kwalitatief veel minder zijn. Dit zijn dan de frontpijpen van de Praestant 8vt (de belangrijkste pijpen van het orgel) en de Trompet 8vt (deze pijpen waren van een dusdanige kwaliteit dat men ze uit het orgel gehaald heeft. Ze liggen nu onder de balg opgeslagen).
2. Door de jaren heen heeft men het verloren karakter van het orgel weer wat trachten op te vijzelen door registers op te schuiven en nieuwe registers te plaatsen. Dit is het geval met bv. de Mixtuur op het Hoofdwerk en de Quint $2 \frac{2}{3}$ op het positief. Het behoeft geen betoog, dat nieuwe registers pijpen, die van makelij, intonatie, ed. geheel anders zijn, niet passen bij de kern van oud pijpwerk.
3. De windladen zijn bijzonder slecht. Vele lijmnaden zijn losgelaten, lekkages treden op, vele pijpen krijgen hierdoor niet voldoende wind en daardoor klinkt het orgel voortdurend ontstemd en is er van het oorspronkelijke karakter weinig meer te herkennen.
4. De houten pijpen zijn vrijwel alle gescheurd. Daardoor wordt de baskant van het klavier sterk benadeeld. (Er zijn ongeveer

100 houten pijpen).

5. De mechanieken zijn oud en versleten. De klavieren lopen afzonderlijk zwaar en zijn gekoppeld vrijwel geheel niet te bespelen. Bovendien rammelt de hele zaak. Zelfs voor de beste organist is het onmogelijk een orgelwerk op dit orgel te spelen.

6. De opstelling is verkeerd. Vlak achter het front staan o.a. de grote houten pijpen, die als een gordijn het geluid van de erachterstaande kleinere pijpen tegenhouden. Geluidstechnisch staat het Positief eveneens ongunstig.

Onze kwalificatie van het orgel is: oorspronkelijk was dit een goed en mooi orgel, maar door ingrepen van latere jaren en uiteraard door normale slijtage is dit instrument zodanig verminkt, dat er weinig van het oorspronkelijke karakter overgebleven is. Enkele registers pijpwerk zijn van bijzondere kwaliteit.

Uit het bovenstaande valt gemakkelijk te begrijpen, dat naar ons inzicht een kleine orgelrestauratie niet voldoende is. De kosten van zo'n ingreep zijn doorgaans te hoog in vergelijking tot het beter en mooier wården van het orgel.

Daarom stellen we voor, om de prachtige oude kern pijpwerk (het enige waardevolle van Uw orgel) te plaatsen in een nieuw orgel in een zodanige opstelling, dat de klank van dit pijpwerk volledig tot uiting komt. De aangewezen opstelling bij U is het beproefde Hoofdwerk-Rugwerk type. Instrumenten met een Hoofdwerk en een Rugwerk werden vroeger vrijwel uitsluitend en nu veelal gebouwd. Het pijpwerk van het eerste en tweede klavier staan dan op enige afstand van elkaar, waardoor een prachtige echowerking wordt verkregen. Om het een en ander duidelijk te maken, gaat hierbij een ontwerp schetstekening. Het Hoofdwerk is het gedeelte met de grote pijpen. In de Hoofdwerkkas bevinden zich tevens de pedaalpijpen. Het Rugwerk is het gedeelte met de kleinere pijpen. Dit Rugwerk steekt ongeveer 40 cm de kerk in. De organist zit tussen het Hoofdwerk en het Rugwerk in.

Het is onmogelijk van de aanwezige oude goede pijpen een nieuw orgel te formeren. Er moeten ook nieuwe pijpen bijgemaakt worden. Deze pijpen worden in onze eigen pijpenmakerij precies van dezelfde materialen, maten e.d. bijgemaakt, zodat we het oude karakter weer krijgen. In het andere geval zouden we weer een tweeledig orgel krijgen. Een prettig punt hierbij is, dat de oude pijpen bijzonder goed passen wat draagkracht en volume betreft in Uw kerkgebouw, zodat we zonder bezwaren deze lijn kunnen aanhouden.

De volgende dispositie achten we in Uw kerk heel geschikt:

Hoofdwerk:

1. Praestant 8vt., staat in het front van het Hoofdwerk, wordt nieuw vervaardigd. 54 pijpen.
2. Holpijp 8vt., de 12 grootste pijpen worden nieuw, de rest is de oude Holpijp van het eerste klavier. 54 pijpen.
3. Octaaf 4vt., 54 nieuw bestaande pijpen.
4. Gedekt Fluit 4vt., gedeeltelijk oude pijpen.
5. Octaaf 2vt., 54 bestaande pijpen.
6. Mixtuur 3-5sterk, 234 nieuwe pijpen.
7. Trompet 8vt. 54 nieuwe pijpen.

Rugwerk:

8. Praestant 4vt, staat in het front van het Rugwerk, wordt nieuw vervaardigd, 54 stuks.
9. Gedekt 8vt, 12 grootste pijpen nieuw, rest uit Holpijp 8vt van het tweede klavier, totaal 54 pijpen.
10. Roerfluit 4vt, 54 nieuwe pijpen.
11. Praestant 2vt, 54 bestaande pijpen (Piccolo)
12. Nasard 1 1/3vt, 54 nieuwe pijpen.
13. Scherp 3-4sterk, 204 nieuwe pijpen.
14. Kromhoorn 8vt, 54 nieuwe pijpen.

Pedaal:

15. Bourdon 16vt, 30 nieuwe pijpen.
16. Praestant 8 vt, deze wordt gecombineerd met de Praestant van het Hoofdwerk.

Het totaal aantal pijpen bedraagt dan 1116 stuks.
De nieuwe pijpen worden van een passende tin/lood legering vervaardigd, naar het voorbeeld van de oude kern.

Het systeem blijft mechanisch, de kassen worden van massief eikehout gemaakt. Voor verdere gegevens van onze orgels zie onze gedrukte beschrijving.

De kosten van bovengenoemd orgel bedragen f1. 63.500.--
De levertijd kan gesteld worden op de tweede helft van 1969.
De garantie bedraagt 10 jaren.

Heerde, juli 1968.